

H.NURMATOV, N.NORXUJAYEV,
Ġ. AMANIYAZOV, S.TAJETDINOVA

MUZÍKA

3-klass ushın sabaqlıq

Qayta islangen 11-basılımi

Ózbekstan Respublikası Xalıq bilimlendiriw ministrliği
baspaga usınıs etken

Ġafur Ġulam atındağı baspa-poligrafiyalıq dóretiwshilik úyi
Tashkent – 2019

UO'K 372.878(075)
KBK 85.31 ya72
N 26

Pikir bildiriwshiler:

R. Abdullayev – Ózbekstan kompozitorlar awqamınıń baslıǵı, Ózbekstanǵa xızmet kórsetken kórkem óner ǵayratkeri, kompozitor;

Z. Zakirova – Tashkent qalalıq Yunusabad rayonındaǵı 17-ulıwma bilim beriw mektebinıń muzika mádeniyatı pání muǵallımı;

Sh.Hakimova – Tashkent qalalıq Chilanazar rayoni 281-ulıwma bilim beriw mektebinıń muzika mádeniyatı pání muǵallımı.

Pikir bildiriwshi:

Dosanova Gúlmara — Nókis qalası XBB qaraslı 32-sanlı ulıwma bilim beriw mektebi muzika mádeniyatı pání muǵallımı.

– Muǵallımıńız atqarıwında tıńlań!

– Muǵallımıńız járdeminde aytıń!

– Sabaq juwmaqlandı.

Respublika maqsetli kitap qorı qarjıları esabınan ijara ushın basıp shıǵarıldı.

H.Nurmatov, N.Norxujayev, G. Amaniyazov, S.Tajetdinova.

Muzika: 3-klass ushın sabaqlıq. Qayta islangen 11-basilımı. – T.: Ğafur Ğulam atındaǵı baspa-poligrafiyalıq dóretiwshilik úyi, 2019. — 108 b.

UO'K 372.878(075)
KBK 85.31 ya 72

© **H.Nurmatov, N.Norxujayev, G.Amaniyazov, S.Tajetdinova.**

© Ğafur Ğulam atındaǵı baspa-poligrafiyalıq dóretiwshilik úyi, 2019.

©«Bilim» baspası, 2019.

ISBN 978-9943-

SÓZ BASÍ

Áziz oqıwshı! Qolıńızdağı «Muzıka» sabaqlıǵı kóplegen basqa sabaqlıqlar sıyaqlı Ğárezsizlik sharapatı menen basılıp shıǵıp, Ğárezsizlik sawǵasına aylandı.

Sizler ushın hárbir sabaqlıq hám oqıw ádebiyatları óz ornında áziz, sebebi olar bilim hám sanańızdı ósiredi, keleshekke jeteleydi.

Muzıka insandı ájayıp qosıq hám namalar dúnyası-na baslaydı, sezim-tuyǵıların náziklestiredi, pikirin ótkirlestiredi, gózzalıqtı súyiwge úyretedi.

Siz 3-klasta muzıka seslerin dıqqat penen tırlaw hám de qosıqlardı jaǵımlı, súykimli etip aytıw tájiriybelerin ózlestiresiz, kompozitorlardıń dóretiwshiligi menen tanısasız, muzıkalıq oy-pikirińizdi jáne de baytasız.

Jıl dawamında aytatuǵın qosıqlarńız ana-Watanǵa sadıqlıq ruwxında tárbiyalaydı. Baxıtlı balalıq temaların jańǵırtadı. Sonıń ushın da, nama hám qosıqlar mazmunın tereń ańlań, sóz hám jaǵımlı ses birligin boyńızǵa sińdiriń, kórkem súwretlep jetkerip beriw kónlikpelerin jáne de puqta ózlestirip alıwǵa erisiń.

Muzıka hám qosıq kewlińizge ilham bersin, qálbińizge shadlıq hám quwanış keltirsin, oqıw hám izleniwshiligińizde Sizge bárqulla mádet bolsın.

Avtorlar

BIRINSHI SHEREK

QOSIQ AYTÍW QAĞÍYDALARÍ

1. Qosiq aytqanda deneni tuwrı hám erkin tutıń.
2. Qosiq aytqanda tegis dem alıń, iyinlerińiz kóterilmesin. Demińdi únemlep, qatar aqırına shekem bir normada jetkeriń.
3. Qosiqtağı únli dawıslı seslerdiń buwınların sozıńqırıp, únsiz dawıslı buwınların bolsa, tez hám anıq aytıń.
4. Dawısıńızdı jeńil hám jaǵımlı shıǵarıwǵa, qosıqlardı bolsa anıq aytıwǵa úyreniń.
5. Hárbir qosıqtı tereń ańlap aytıwǵa úyrenip barıń.
6. Xor bolıp qosıq aytqanda kópshiliktiń dawısına qulaq salıń hám ózińizdiń dawısıńız ajralıp qalmawına itibar beriń.
7. Muǵallimniń qol háreketine dıqqat penen qarań hám barlıq kórsetpelerin anıq orınlawǵa ádetleniń.
8. Hawazıńız baxıt baylıǵıńız ekenligin umıtpań. Onı bárqulla kútiń, abaylap asırań. Salamat hám jańlaǵan hawaz benen ayılǵan jaqsı sóz de, jaqsı qosıq ta kewildiń ráhátı ekenligin umıtpań.

ĞÁREZSIZLIGIMIZDI JÍRLAYMÍZ

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING DAVLAT MADHIYASI

Abdulla Oripov sózi

Mutal (Mutavakkil) Burhonov
muzikasi

Saltanatli

1. Ser-qu-yosh, hur

o'l-kam, el-ga baxt, na-

jot, Sen o'-zing do'st-lar-ga

yo'l-dosh, meh-ri-bon! Meh-ri-

bon! Yash-na-gay to-a-bad il-

f *mf*

mu fan, i- jod, Shuh- ra- ting por- la-

sin to- ki bor ja- hon!

ff

Ol- tin bu vo- diy- lar —

p *ff*

jon O'z- be- kis- ton, Aj- dod-

lar mar- do- na ru- hi sen- ga yor! U- lug'

ff *f*

xalq qud- ra- ti jo'sh ur- gan za- mon, O- lam-

mf *f*

ni mah- li- yo ay- la- gan di- yor! Bag'- ri

1. Serquyosh, hur o'lkam, elga baxt, najot,
Sen o'zing do'stlarga yo'ldosh, mehribon!
Yashnagay toabad ilm-u fan, ijod,
Shuhrating porlasin toki bor jahon!

Naqarot:

Oltin bu vodiylar – jon O'zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug' xalq qudrati jo'sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!

2. Bag'ri keng o'zbekning o'chmas iymoni,
Erkin, yosh avlodlar senga zo'r qanot!
Istiqlol mash'ali, tinchlik posboni,
Haqsevar, ona yurt, mangu bo'l obod!

Naqarot:

Oltin bu vodiylar – jon O'zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug' xalq qudrati jo'sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!

QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASÍNÍN MÁMLEKETLIK GIMNI

I. Yusupov sózi

N. Muxammeddinov
muzikasi

$\text{♩} = 96$

Jáy - hun ja - ға - sin - da ós -

ken bay - te-rek, tú - bi bir, sha-qa

si miń bo-lar de-mek Sen

son-day sa - ya - li, qu - ya - shli el- seń

Ti- nish-liqám ıǵ- bal sen-

de-gi ti-lek Diy- qan ba-

ba ná- pe-si bar je- rin-de Juw-

san ań-qip, ki- yik qa-shar shó- lin-

de Qa-ra-qal-pa- qs - tan

Qa-ra-qal-pa qs - tan de - gen a - tır-

di áw - lad-lar á- diw-ler

1. jú - rek tó - rin - de Ay

2. jú - rek tó - rin - de.

Jáyhun jaғasında ósken bayterek,
Túbi bir, shaqası mıń bolar demek.
Sen sonday sayalı, quyashlı elseń,
Tınıshlıq hám ıǵbal sendegi tilek.

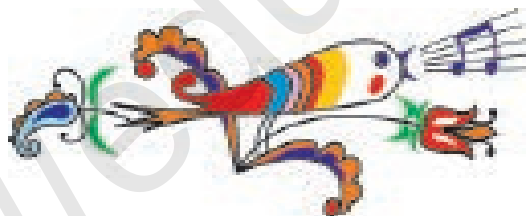
Naqıratı:

Diyqan baba nápesi bar jerinde,
Juwsan ańqıp, kiyik qashar shólinde.
«Qaraqalpaqstan» degen atırdı
A'wladlar ádiwler júrek tórinde.

Aydin keleshekke shaqirar zaman,
Mártlik, miynet, bilim jetkizer oʻgan.
Xalqin bar azamat, dos ham miyirman,
Erkin jaynap-jasna, mánghi bol aman.

Naqirati:

Diyqan baba nápesi bar jerinde,
Juwsan ańqıp, kiyik qashar shólinde.
«Qaraqalpaqstan» degen atıńdı
Áwladlar ádiwler júrek tórinde

PAUZALAR

PÚTIN PAUZA

Qosiq yaki muzikanıń ayırım jerinde dawıslardıń toqtawı yaki tınıwı zárúr bolsa, pauzalardan (tınıs belgilerden) paydalanıladı.

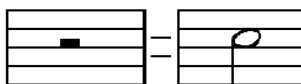
Notalar hár qıylı sozımliqta bolğanınday, pauzalar da hár qıylı sozımliqlarda boladı.

Pútin pauza pútin notağa teń bolğan halda bılay jazıladı:

YARÍM PAUZA

Yarım pauza yarım notağa teń.
Yarım pauza tómendegishe jazıladı:

Tómendegi shınıǵıwdı yarım pauzalarǵa súyenip aytamız:

QÁNIGELER BOLAMÍZ

Ó. Xojaniyazov sózi

Jarganat muzikasina

Kewilli tez

Bi - lim a - lip mek - tep - te,

art - ti a - qil sa - na - miz,

sa - na - miz ba - tır - liq - qa,

márt - lik - ke, úy - ret - ti Wa - tan

a - na - miz a - na - miz.

NAQSH OLMALAR

Rauf Tolib sózi

Nadim Norxujayev muzikası

Kewilli

Ol-ma-lar, naqsh ol-ma-lar, Tob-la-na-di qu-yosh - da.

Ol-ma-lar, naqsh ol-ma-lar, Ko'z o-la-di qa -rash - da.

Ol-ma-lar, naqsh ol-ma-lar, Ol-ma-lar, naqsh ol-ma-lar,

Yu-zi-da nur o'r-ma-lar. Ol-ma-lar, naqsh ol-ma-lar,

Pi-yo-la-dayyi-rik dir. Ol-ma-lar, naqsh ol-ma-lar,

Meh-na-tim-ga ko'-rik - dir. Ol-ma-lar, naqsh ol-ma-lar,

Ol-ma-lar, naqsh ol-ma-lar, Yu-zi-da nur o'r-ma-lar

Ol-ma-lar, naqsh ol-ma-lar, Yu-zi-da nur o'r-ma-lar.

ESLEŇ

Tómendegi nama úzindilerin nota atları menen aytip kórseñiz, óziñiz úyrengeñ qosıqlarıñızdı bilip alasız:

Ortasha tez

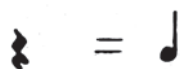
Asıqpastan

SHEREK HÁM SEGIZLIK PAUZALAR

Sherek pauza da sherek nota siyaqlı óz sozımlılıq hám ólshemine iye.

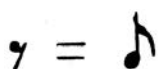
Sherek pauza sherek notağa teń bolğan halda tómendegishe jazıladı:

bir, eki, bir, eki, bir, eki.
1 i 2 i 1 i 2 i 1 i 2 i

Segizlik pauza segizlik notağa teń.

Segizlik pauza minaday bolıp jazıladı:

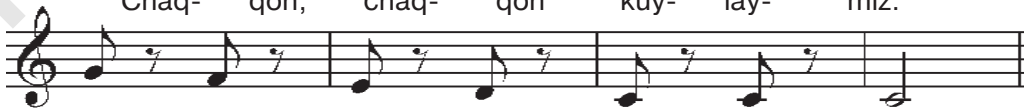

Tómendegi shınıǵıwdı segizlik pauzalarğa súyenip aytamız:

Kewilli

Chaq- qon, chaq- qon kuy- lay- miz.

Ra- von, ra- von kuy- lay- miz.

Muzika shıǵarmasındaǵı pazalar hár túrli bolıwın bildińiz. Tómendegi namanı tırıláń, ondaǵı sherek pazanıń turaqlı fakt basında keliwine itibar beriń:

FERUZA

Ǵulomjon Ruziboyev muzıkası

Jeńil

The musical score for 'FERUZA' is composed of six staves. The first staff begins with a treble clef and a 6/8 time signature. The first two staves contain a melody with dynamic markings of *mf*. The third staff continues the melody with a *mp* marking. The fourth staff features a more complex rhythmic pattern. The fifth staff includes a repeat sign and a *mf* marking. The sixth staff concludes the piece with a double bar line.

USTAZLAR

B. Qayıpnazarov sózi

Q. Bóribaev muzikası

Andantino

O - qı tıp jas ba - la - nı, ó - si - rip oy sa - na - nı,
 Bol dep is- tiń ma- ma- nı, Bi- lim ber- gen us- taz- lar.
 Xa - lıq - tiń ul-
 qı - zı - na, Ki- tap be- rip qo- lı - na, Bi - lim- niń shı - nı na____
 Jol sil- te- gen us- taz- lar.

Biz tártipli balamız,
 Oqıwǵa kúsh salamız,
 Bes bahasın alamız,
 Tayarlanıp, ustazlar.

Shın sóylewge sózlerdi,
 Úyrettińiz bizlerdi,
 Alǵıs aytıp sizlerdi,
 Húrmetleymiz, ustazlar.

RUSTAM ABDULLAYEV (1947-j.)

Eski Xorezmniń Xiywa qalasında tuwılıp ósken Rustam Abdullayev Respublikamızdıń muzıka kórkem óneriniń rawajlanıwına salmaqılı úles qosıp kelmekte. «Shodimulk», «Sadoqat», «Xiva» operaları, «Quyoshga tázim» baleti, 5 forte-piano hám simfoniyalıq orkestr ushın koncert, birqansha qosıq hám romanslar kompozitor dóretpesiniń bir bólegi bolıp esaplanadı. 1995-jıldan baslap Ózbekstan Kompozitorlar awqamı baslıǵı.

Rustam Abdullayev jazǵan kóplegen shıǵarmaları Germaniya, Angliya, Mısır, Gollandiya sıyaqlı shet ellerde de atqarılıp, muzıka ıqlasbentleriniń kewlinen shıqpaqta. Dóretiwshiniń «Mustaqillik lolalarımız», «Do'stlik tarona-si», «Kulgan ko'zli bolalar», «Diyorimda bayram bugun», «Shodlik qo'shig'i», «Navro'z qo'shig'i» sıyaqlı 50 den artıq ráńbáreń qosıqları bolsa oqıwshı-jaslarımız tárepinen kewildegidey atqarılıp kiyatır. Kompozitor Rustam Abdullayev balalar ushın jáne kóplegen qosıqlar jazıw niyetinde.

QO'ZICHOQ

Yuldosh Sulaymon sózi

Rustam Abdullayev muzikasi

Ortasha tez

Bar-ra pe- chak, sa-ra pe- chak. Te- rib kel- dik

Yur- may dik- dik. Ki- sir- ki- sir, ki- sir- ki- sir.

Bi- sir- bi- sir, bi- sir- bi- sir. U- ni chay- na,

Ba, qo'- zi- choq, U- ni chay-

na, Ma, qo'- zi- choq.

DIRIJYORLIQ HÁREKETLERI

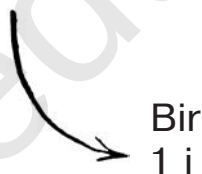
Jámáát bolıp qosıq atqarılǵanda hámme bir waqıtta, birdey aytıwı ushin dirijyor bassılıq etedi. Dirijyor shıǵarmanıń atqarılıwın qol háreketleri menen basqaradı.

Muzıka shıǵarmaları hár qıylı ólshemde bolatuǵını sizge belgili. Soǵan qaray dirijyorlıq háreketleri de ólshemge qaray hár túrli boladı. Dirijyorlıq haqqındaǵı bilim hám kónlikpelerimizdi bekkemleymiz.

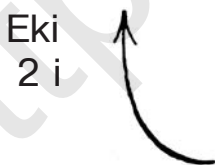
Eki sherekli ólshem

Eki sherekli ólshemge dirijyorlıq etkende dáslep qollarımız tómengen, keyin joqarıǵa qarap háreket etedi.

Birinshi kúshli úleste qolımız tómengen qarap háreket etedi:

Ekinshi kúshsiz úleste bolsa qolımızdı joqarıǵa kóteremiz:

Bir
1 i

Endi 2/4 ólshemli qosıqqa dirijyorlıq etip aytamiz:

KO'YLAGIM

Pulat Mumin sózi

Doni Zokirov muzikasi

Ortasha tez

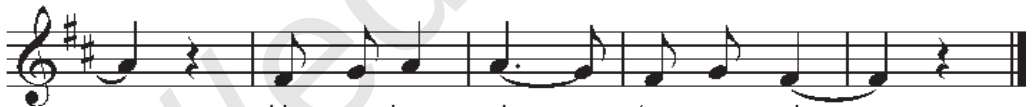
Yan-gi ko'y- lak tik-di- lar a- ya- jo- nim bay- ram- ga.

Se- vin- chim- ga sig'- ma- yin rah - mat de- dim

a- yam- ga. Ko'y- la- gim, ho, ko'y- la- gim,

kiy- sam ke- lar o'y- na- gim.

SHIRIN-SHIRIN

Ibrohim Jivanov sózi
Xurshida Hasanova muzikasi

Kewilli

Os- mon- da yul- duz- cha-lar, Yo- ni-da bo'l- gim ke- lar.

Bo-g'im- da- gi g'un- cha- lar bi- lan o- chil- gim ke- lar.

O- chil- gim ke- lar, o- chil- gim ke- lar,

Bo- g'im- da g'un- cha-dek o- chil- gim ke- lar.

Shi- rin, shi- rin so'-zim- ga, Jay- ron- gi- na ko'-zim- ga

Tamamlaw ushin

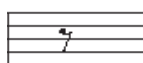
Of- tob ku- lub bo- qa- di Oy- dek- ki- na yu- zim- ga.

ÓZIÑIZ TABÍŃ

 — yarim nota neshe sherek notağa teń?

 — sherek nota neshege sanaladı?

 — segizlik notanıń neshewi sherek notağa teń?
Neshewi yarim notağa teń?

 — bul qanday pauza? Ol neshege sanaladı?

 — bul pauzağa teń sozımlıqtağı notanı aytır.

 — bul belginiń atı ne? Wazıypası ne?

SHINÍGÍW AYTAMÍZ

Qosiq aytqanda sózlerdi túsinikli, aniq etip aytw ayriqsha áhmiyetke iye.

Sóz hám muzika birgelikte jámlesip, tırlawshıǵa jetip barıwı tiyis.

Tómendegi shınıǵıw járdeminde durıs atqarıwǵa háreket etemiz:

Jon- li, jon- li kuy- lang,
a - niq, bur- ro kuy- lang.
Ort- da qol- mang as- lo,
bir- ga- lik- da kuy- lang.

SHEREK JUWMAĞÍ BOYÍNSHA SORAWLAR

1. Ózbekstan Respublikası hám Qaraqalpaqstan Respublikasınıń Mámleketlik gimnin qalay tırlaw kerek?
2. «Ustazlar» qosıǵınıń muzıkasın kim jazǵan? Bul qosıqtıń mazmunın aytıp berıń.
3. Bul sherekte qanday muzıka shıǵarmaların tırladıńız? Qaysı kompozitor menen tanıstıńız?
4. Qanday ayaq oyın namaların bilesiz?
5. Siz neshe ólshemli shıǵarmaǵa dirijyorlıq ete alasız?
6. Sherek pauza neshege sanaladı? Segizlik pauza neshege sanaladı? Bul pazualarǵa qanday notalar teń boladı?
7. Muzıkanıń qanday kórkem súwretlew quralların ózlestirip aldıńız? Muzıkada bular ne ushın kerek?
8. Eki sherekli shıǵarmaǵa qalay dirijyorlıq etiledi?
9. Sizge qanday qosıq hám muzıkalar unaydı?

EKINSHI SHEREK

QOSIQSHILAR ANSAMBLI

Eki hám onnan kóp bolgan atqariwshilar jámaáti «ansambl» dep ataladı.

Qosiqti atqaratuǵın jámaátke «qosiqshilar ansambli» dep ataladı.

JONON

Muhammadjon Mirzayev muzikasi

Jeńil

OLTIN PAXTAM – OPPOG‘IM

Pulat Mumin sózi
Quvnoq

Nadim Norxujayev muzikası

1. Ol- tin pax- tam, be- g'u- bo- rim op- po -

g'im, Hu- zur - jo- nim, mo- miq- qi- nam -

yum- sho- g'im, Chi- ro- yi- dan

nur ta- ral- gan chi- ro- g'im,

Cha- man bo'l- di gul- la- ring- dan har yo- g'im.

2. Paykallarda termilasan yo'limga,
Oq qushimsan, qo'ndiraman qo'limga,
Hosilingdan shodlik to'lar ko'nglimga,
Chanoqlarda qaynab turgan bulog'im.

SAZENDELER ANSAMBLI

Muzika shıǵarmasın birgelikte birdey etip atqaratuǵın sazendeler toparına «Sazendeler ansambli» dep ayıladı. Sazendeler ansambli hár túrli saz ásbaplardan dúziledi. Olar rubab, duwtar, nay, girjek, shań, tanbur, dáp sıyaqlı saz ásbapları sazları bolıwı múmkin.

Sonday-aq, ansambl birdey saz ásbaplarınan da dúziledi. Mısalı, rubabshılar ansambli, duwtarshılar ansambli, shańshılar ansambli, dápshiler ansambli hám sol sıyaqlılar.

UFORI 3 (QIZLAR RAQSI)

Kewilli

Ózbek xalıq namasi

KEÑESBAY ABDULLAEV

(1938—1994-j)

Belgili kompozitor Qaraqalpaqstanğa xızmet kórsetken kórkem óner ğayratkeri Keñesbay Abdullaev 1938-jılı Shimbay qalasında tuwılğan.

Ol Tashkenttegi Hamza atındaǵı muzıka bilim yurtınıń bayan áspabı boyınsha pitkeredi. Nókis muzıka bilim yurtında, Mádeniy aǵartıw texnikumında, balalar muzıka mektebinde muǵallım bolıp islew menen birge, Berdaq atındaǵı filarmoniyada, teleraudio kompaniyasında, xalıq sazları orkestriniń kórkemlik jaqtan basqarıwshısı hám dirijyor sıpatında jumıs isledi.

Keñesbay Abdullaev balalarǵa arnap marshlar, valsler, teatr saxnası ushın da muzıkalar jazdı.

NAN

Sh. Atamuratova sózi

K. Abdullaev muzıkası

Allegretto

Das-tur-qan- ǵa kel-gen-she,

Siz be-nenbiz je-gen-she, Jil bo-yi diy-qan a-ğan

Miy-net e-tip tın-ba-ğan, Jil bo-yi diy-

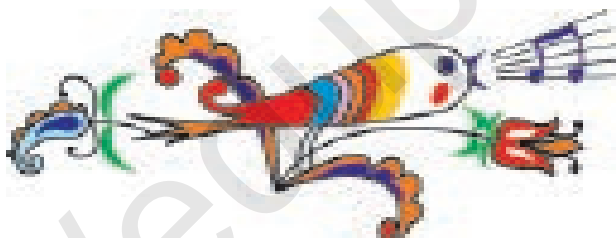
qan a-ğan Miy-net e-tip tın- ba ğan. li.

1. 2.

1. 2.

Miynetkesh hám qádirdan,
Ótti talay qollardan.
Onnan keyin nan boldı,
Jegen sayın pal boldı.

Dúnyada joq bahası,
Dánlerdiń eń aǵlası.
Sol ushın nan qádirli,
Sol ushın nan ádiwli.

KELESHEGIŇDI JÍRLAYMAN, WATAN

TUWÍLGÁN JERIM

*J.Óteniyazova sózi
Q.Zaretdinov muzikasi*

Kewilli

Kór - ki - ne kó - rik qos - qan elim, Pash-sha - yı - day__

dó - ner je - rim, Biy - ba - ha - kóp bay - lıq ká - nim,

Me - niń tu - wıl - ған je - rim. _____

Me - niń tu -

wıl - ған je - rim, Me - niń tu - wıl-ған je - rim,

Biy - ba - ha ká- nim, Ma - ğan már - te - be - dur,

Saw - la - tır se - niń Me - niń tu - wıl-

ğan je - rim. rim.

Kórkińe kórik qosqan elim,
Pashshayıday dóner jerim,
Biybaha kóp baylıq kánim,
Meniń tuwılğan jerim.

Tuwılğan jerim,
Biybaha kánim,
Mağan mártebedur,
Sawlatır seniń.

VATANIM ZAVQI

Pulat Mumin sózi

Nadim Norxujayev muzikası

Asiqpastan

O - si - lib sha-mol - lar bo'y- ni- ga U - cha - man

da- la - lar qo'y-ni - ga. O'-zim - ni se-za - man

qush-da - yin, O - su - da ke-za - man qush-da- yin.

Bag'- ri - da yur - ga- nim Va- ta - nim,

Zav-qi - ni sur -ga- nim Va- ta - nim. Bag'-ri - da

yur- ga nim Va- ta - nim, Zav-qi - ni sur - ga -nim

Va - ta - nim. Dun - yo - da ya - go - na

Va - ta - nim.

Tóمندegi nama úzindileriniń nota ólshemin tabırń:

1)

2)

FARHOD ALIMOV

(1947–2014)

«Biz istiqbol egalari», «Ona tilim — o‘zbek tilim», «Ahillik – do‘stlik», «Chaqqon bola», «Oppoq qandim» siyaqli ájayip qosíqlari menen balalardıń qál-binen orın alǵan kompozitor Farhod Alimov Tashkentte tuwılıp ósti.

Jaslıǵınan muzıkaǵa bolǵan ıqlas onı, dáslep, girjek sazi sırların úyreniwge, keyin kompozitorlıq qánigeligin iyelewge iyermeledi.

Búgingi kúnde kóp qırlı dóre-tiwshi kóplegen muzıkalı spektakllerge muzıka jazǵan, xor hám jeke atqarıwshılar ushın birqansha qosıqlar jaratqan kompozitor. Onıń simponiyalıq orkestr, xalıq sazlar orkestri ushın jazǵan hár túrli shıǵarmaları radio tolqınlarında turaqlı berilip turadı.

OPPOQ QANDIM

Pulat Mumin sózi

Farhod Alimov muzikasi

Házilli

1. Choyga solsam
Terib-terib,
Sen ketasan
Tezda erib.
Oppoq qandim,
Yumshoq qandim.

2. Kir qo'l bilan
Ushlamayman.
Uvol qilib
Tashlamayman.
Oppoq qandim,
Yumshoq qandim.

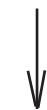
3. Shirin bo'lar
Ichgan choyim.
Hamma sendan
Xursand doim.
Oppoq qandim,
Yumshoq qandim.

Úsh sherekli ólshem

Muzika shıǵarmalarında eki sherekli ólshemnen tısqarı úsh sherekli ólshem de boladı. Bul ólshemde jazılǵan muzıkalar kóbinese ayaq oyınǵa iytermeleydi. Vals ayaq oyını buǵan mısál bola aladı.

Úsh sherekli ólshemge dirijyorlıq etiwdi úyreniń. Birinshi kúshli úleste qol tómengé túsedi:

Bir
1 i

Ekinshi kúshsiz úleste qoldı oń tárepke qaray silteymiz:

Bir
1 i

Eki
2 i

Úshinshi úleste qolımızdı joqarıǵa kóteremiz:

Úsh

3 i

Bir
1 i

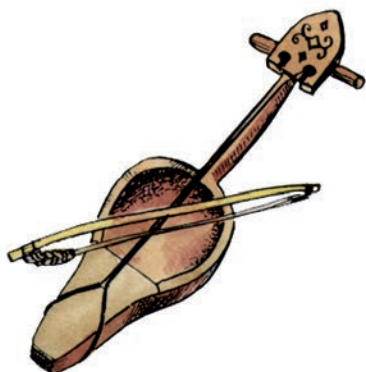
Eki
2 i

Endi qosıqtı aytıp, oń qolımız benen úsh sherekli ólshemge dirijyorlıq etemiz:

QARAQALPAQ MILLIY SAZ ÁSBAPLARÍ MENEN TANÍSÍN

Bul saz ásbaplarí qalay shertiledi.

Qobiz

Duwtar

Girjek

Shińqobiz

YANGI YIL TILAKLARI

Pulat Mumin sózi

Yefim Shvars muzikasi

Kewilli

1. Yan- gi yil - da yan-gi xil - da Yu-rak - lar- ning o-vo-

zi. Qay-nab chi - qar, yay- rab chi- qar Ti - lak - lar

ning eng so- zi. Qay- nab chi - qar, yay- rab chi-

qar Ti - lak - lar - ning eng so - zi.

2. Yangi yilda yaxshilarni
Tabriklaymiz, quvnaymiz.
Dangasalik, xafalikni
Ko'ngillardan quvlaymiz.

QUVNOQ BOLALAR QO'SHIG'I

Xurshid Qayumov sózi

Gʻafur Qodirov muzikasi

Marsh tempinde

Qor yo-g'ar, qor yo- g'ar -oq parga o'x- shar. Xo-na-miz gul och-gan

ba- hor- ga o'x- shar. Yan-gi yil ar-cha-sin Be-zat-dik ko'r-

kam. Shox- la- ri tov- la- nar, Chi- roy- li bi- ram.

Qor yog'ar, qor yog'ar –
Oq parga o'xshar.
Xonamiz gul ochgan
Bahorga o'xshar.

Davrani keng olib,
Boshlaymiz o'yin.
Aytamiz Yangi yil
Qo'shig'in – kuyin.

Naqarot:

Naqarot

Yangi yil archasin
Bezatdik ko'rkam.
Shoxlari tovlanar,
Chiroyli biram.

QOR

Zulfiya sózi

Shermat Yormatov muzikası

Tez

Ol- cha gu- li bar-gi- day O'y-nab u-chib

yo- g'ar qor. A- jab qor-ga qa-ray-man,

ko'-zim-da yash- nar ba- hor. A- jab qor-ga

qa-ray-man, ko'-zim-da yash- nar ba-hor.

Daraxtlarning shohida
Qor yashnaydi, xuddi gul.
Qiya tepaliklarning
Yaxida yaltirar ul.
Chana tortgan bolalar

Telpagida pag'a qor.
Qiyqirib o'ynashadi,
Shodligida bor bahor.

SHEREK JUWMAĞÍ BOYÍNSHA SORAWLAR

1. Qanday ansambl túrlerin bilesiz?
2. Qosiqshilar ansambli qanday boladi?
3. Sazendeler ansambli qanday boladi?
4. «Tuwılǵan jerim» qosıǵınıń avtorları kim?
5. «Quvnoq bolalar» qosıǵınıń avtorları kim?
6. Bul sherekte qaysı kompozitor menen tanısıńız?
Onıń qanday qosıǵın úyrendińiz?
7. Bul sherekte sizge qanday qosıqlar hám namalar kóbirek unadı?

ÚSHINSHI SHEREK

BOLAJAQ WATAN QORQAWSHÍLARÍ

MARSH

Marsh tempinde

J. Bize muzikasi

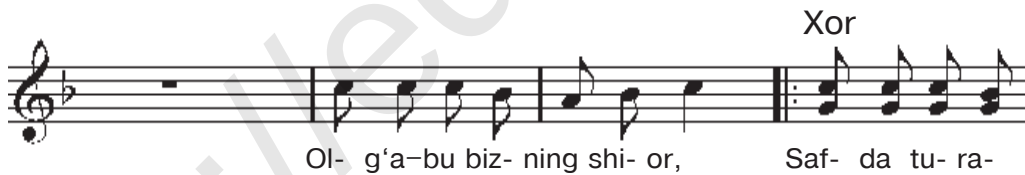
YOSH ASKARLAR QO'SHIG'I

Safar Barnoyev sózi

Sayfi Jalil muzikasi

Marsh tempinde

1. Bizlar botir yosh jangchi
Sinovlarda chiniqqan.
Uchuvchimiz ham tankchi
Mashqlarda g'olib chiqqan.

Naqarot:

Olg'a – bu bizning shior,
Safda turamiz adl.
Tizilib turnaqator,
Qadam tashlaymiz dadil.

2. Do'stga fido jonimiz,
Ochiq dasturxonimiz.
O'zimizday mustahkam
E'tiqod, iymonimiz.

Naqarot

3. Toblanamiz yoz-u qish,
Ko'rib qo'ying, mehmonlar,
Har birimiz Alpomish,
Biz bo'lajak posbonlar.

Naqarot

TÍÑLAÑ HÁM TABÍÑ

Tómendegi muzikanıń úzindisi qaysı qosıqlardan alınǵan?

Olardıń atların aytıń hám nota menen atqarıń.

Janlı

Kewilli

Endi bul qosıqlardıń muzıkaların qaysı kompozitorlar jazǵanın aytıp berıń.

Sózlerin jazǵan shayırlardı da esley alasız ba?

Usı berilgen qosıqlardıń qaysısı sizlerge unaydı? Ne ushın?

MUZÍKANÍN KÓRKEM SÚWRETLEW QURALLARÍ

Muzika — kórkem ónerdiń bir túri. Ol túrli sozım-lıqta hám bálentliktegi sesler járdeminde obraz jaratıp beredi. Muzıkanıń tiykarı nama bolıp, **ólshem**, **usıl**, **temp** hám **dinamikalıq belgiler** muzıkanıń kórkem súwretlew quralları bolıp esaplanadı.

Muzıkalıq seslerdiń bir-biri menen óz ara baylanısı **nama** — **ırǵaq** dep ataladı.

Taktta kúshli hám kúshsiz úleslerdiń bir tempte almasıp turıwına **ólshem** delinedi.

Uzun hám qısqa seslerdiń óz ara almasıp keliwi **usıl** dep ataladı.

Muzıkalıq seslerdiń belgili tártipte óz ara baylanısı **lad** dep ataladı.

Muzıkanıń tezligi **temp** dep ataladı.

Muzıkanıń kúshli yaki kúshsiz esitiliwin kórsetiwshi belgiler **dinamikalıq belgiler** dep ataladı.

XORAZM KUYI

Xaliq namasi

Kewilli

SHARAPATDIN PAXRATDINOV

(1950-j)

Sharapatdin Paxratdinov Nókis muzıka hám xoreografiya bilim yurtınıń skripka klası bólimin hám de Tashkent mámleketlik Konser-vatoriyasın tamamladı. Ol balalar ushın qosıqlar, xorlar, skripka hám fortepiano ushın kóplegen shıǵar-malar dóretti.

Sh. Paxratdinov «Muqaddes Watan», «Nurlı mákanım», «Baxıt-lı balalıq», «Ózbekstan watanım meniń», «Nawrız», «Watan» qosıq-larına namalar dóretti.

BAXÍTLI BALALÍQ

(Balalar ushın xor)

K. Raxmanov sózi

Sh. Paxratdinov muzıkası

Kewilli

Bú-gin biz-ler jú-zip bi-lim ar-na sın, Ár-man-lay-mız er-teń-gi-niń tal-wa- sın, Bi-lim- li, a- qıl-lı ǵay-rat-lı bo-lıp, Da-wam-lay-mız mártlik- ler-diń jal-ǵa- sın.

Biz ba-xit-li bá-la-

miz, Sa-baq-tan bes a-la-miz,

Mek-tep us-taz biz-ler-ge, Ol e-kin-shi a-na-miz, O-qi,o-qi,

o-qyber, Dep tur da-na ba-ba-miz.

Búgin bizler bilim baǵın aralap,
 Izlenemiz erteń ushın dana gáp.
 Uqıplı, zeyinli, miyrimli bolıp,
 Keleshekke ornatamız jańa baǵ.

Naqıratı

Biz baxitli balamiz,
 Sabaqdan bes alamiz.
 Mektep, ustaz bizlerge,
 Ol ekinshi anamiz,
 Oqi, oqi, oqi ber.
 Dep tur dana babamiz.

MUZÍKADAĞÍ DINAMIKALÍQ BELGILER

Kompozitorlor qanday da bir muzika shıǵarmaların dóretkende olardıń belgili bir bólimlerin kúshli yamasa kúshsiz atqarılıwın arnawlı belgiler menen kórsetedi. Bul belgiler shıǵarmanıń jaǵımlı, unamlı esitiliwine járdem beredi.

Muzıkada bul belgiler «dinamikalıq belgiler» dep ataladı.

Tómende dinamikalıq belgilerdiń tiykarǵıları kórsetilgen. Olardı bilip alıń:

f (forte) – kúshli.

p (piano) – kúshsiz.

Endi seslerdi áste-aqırın kúsheyttirip hám páseyttirip barıwshı belgiler menen tanısamız:

p $\triangleleft$ *f* — bul belgi seslerdi áste-aqırın kúsheyttirip barıw belgisi, ol «kreshchendo» dep oqıladı.

f $\triangleright$ *p* — bul belgi seslerdi áste-aqırın páseyttirip barıw belgisi, ol «diminuendo» dep oqıladı.

Dinamikalıq belgilerge qaray tómendegi shınıǵıwdı atqaramız:

DO‘PPI TIKDIM

Turob Tula sózi
Asiqpay

Manas Leviyev muzikasi

ALTERACIYA BELGILERI

Ses qatarında jaylasqan tiykarǵı jeti basqıshtaǵı notalar zárúr bolǵan waqıtta yarım tonga kóteriliwi yamasa yarım tonga tómennettiriliwi múmkin.

Bunday jaǵdaylarda arnawlı belgilerden paydalanıladı. Bul belgilerge «alteraciya belgileri» delinedi.

Alteraciya belgileri # «diez», ♭ «bemol», ♮ «bekar» dep ataladı. Nota jazıwında bul belgiler nota aldına qoyılıp, nota atınan soń ayıladı. Muzıka shıǵarmalarında diez hám bemol belgileri sol gıltinen keyin jazıp qoyıladı.

LOLACHA

Ózbek xalıq naması

Kewilli

DIYEZ

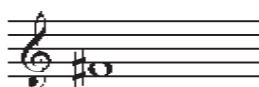
Diyez — # belgisi sesti yarım ton, yaǵnıy yarım basqış joqarı kóteredi. Nota jolında ol tómendegishe jazıladı:

do-diyez

sol-diyez

fa-diyez

BEMOL

Bemol — ♭ belgisi sesti yarım ton tóménletedi. Nota jolında ol tómendegishe jazıladı:

mi-bemol

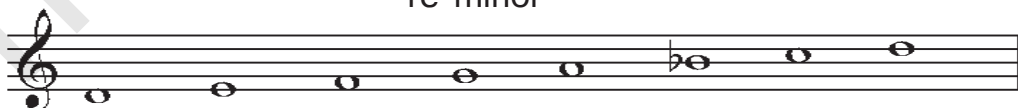

si-bemol

Diyez belgisi sıyaqlı bemol da notadan aldın jazılıp, notadan soń oqıladı.

Kóbinese, minor ladlarında shıǵarma jaratıw ushın bemol belgisi qollanıladı:

re-minor

GUL TERDI GULLAR

Pulat Mumin sózi
Nadim Norxujayev muzikasi

Kewilli

1. O'-g'il bo-la, qiz bo-la, Qir -dan ter-di
gul - lo - la. Qa-ra - san-giz u - lar -
-ga, **Naqarot:** U-lar o'x-shar gul - lar - ga.
Gul ter - di, gul ter - di, Gul ter - di gul- lar.
Eh, qa - rang, rang-ba - rang, gul ter -di qo'l -lar. Gul ter - di,
gul ter - di, Gul ter - di gul - lar, Eh, qa- rang
rang-ba -rang gul ter - di qo'l - lar.

2. Gullar terib ozmuncha,
O'ynadilar to'yguncha.
Har tomonga chopdilar,
Yangilarin topdilar.
Naqarot.

3. Quyoshda tovlandilar,
Chamanda tovlandilar.
Do'stlariga ataylab
Gul terdilar avaylab.
Naqarot.

Endi tómendegi namanı tırlań hám ondağı si-
bemoldan tısqarı, jáne qaysı notağa bemol belgisi
qoyılǵanlıǵın tabıń:

ARÍWXAN

Qaraqalpaq xalıq naması

Ortasha tezlikte

BAXÍTLÍ BALALAR

B. Qayıpnazarov sózi

Q. Bóribaev muzikası

♩ Allegro Moderato

Jay-na-ğan ó - mir- diń gú - li,

Gúl - len-gen baǵdıń bul bi - li, Qu - yash-taya - shıq ke-wil

li, Ba- xıt- lı shad - lı ba la- lar

O - qıw u-shın sál ze- yin - di,

ıq -las e- tip buw be- liń - di, Húr - met- le, siy -

la e -liń di, A-na- ńız - daysúy ba-la - lar.

BEKAR

Belgili bir ses aldına qoyılğan diez yamasa bemol belgisin biykar etip, sesti tiykarǵı halına keltiriw zárúr bolǵanda bekar — belgisi qollanıladı. Bul belgi tó-mendegi túrde jazıladı:

	
fa-diez fa-bekar	si-bemol si-bekar

Bul shıǵarmada bekar belgisi járdeminde fa-diez hám do-diez sesleri biykar etilip, tiykarı «fa» hám «do» jaǵdayına keltirilgen.

Notanı dıqqat penen baqlań hám bekar belgilerin ózlerińiz tabıń.

RAQS

Jeńil

Ózbek xalıq naması

SVETOFOR

Safo Ochil sózi

Sa'dulla Nurmetov muzikasi

§ Ortasha Naqirat:

Uch o- g'ay-ni bo- tir- miz, Uch xil rang- da no- dir- miz.

Qi- zil, ya-shil, sa-riq- miz, Kuch-qud- rat- ga qo- dir- miz.

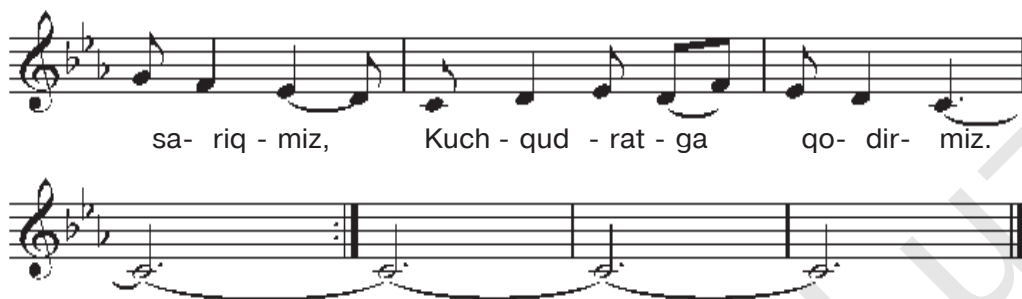
1. 2. tr

Ham-ji- hat- miz do- im biz, Chor- ra - ha-lar

jo- yi- miz. Vaq- ti bi-lan nur so- char, Uch-ta to'- lin

o- yi- miz. Qi- zil, ya-shil,

§

Naqarot:

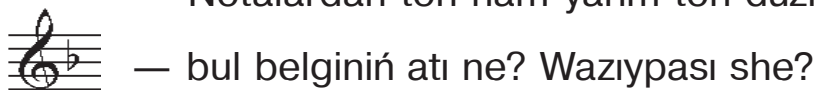
Uch og'ayni botirmiz,
Uch xil rangda nodirmiz.
Qizil, yashil, sariqmiz,
Kuch-qudratga qodirmiz.

1. Hamjihatmiz doim biz,
Chorrahalar joyimiz.
Vahti bilan nur sochar
Uchta to'lin oyimiz.
2. Qizil yonsa, tik turing,
Yashil yonsa, tez yuring,
Sariq yonsa, ehtiyot
Chorasini ham ko'ring.
3. Gapimiz shu sizlarga:
Barcha o'g'il-qizlarga –
Duch kelmaysiz xatarga,
Quloq soling bizlarga.

ÓZIÑIZ TABÍŃ

Qaysı belgiler «Alteraciyabelgileri» dep ataladı?

Notalardan ton hám yarım ton dúziń.

— qaysı ses bálentlirek?

a) b)

— qaysı ses tómenirek?

a) b)

Ses qatarda qaysı notalardıń aralıǵı yarım ton?

Ses qatarında qaysı notalardıń aralıǵı pútin ton

Neshinshi misalda minor úshsesligi berilgen?

Major úshsesligin dúziw ushın qaysı sesler jetpeydi?

SHEREK JUWMAĞÍ BOYÍNSHA SORAWLAR

1. Muzikanıń kórkemlew qurallarına neler kiredi?
2. Muzıkada alteraciya belgileri ne ushın kerek? Diyez benen kóterilgen yamasa bemol menen páseyttirilgen seslerdi óz halına keltiriw ushın qanday belgi qollanıladı?
3. Kompozitor N.Norxujaev, Sh.Paxratdinovtıń qanday qosıqları hám muzıkaları yadıńızda qalğan?
4. Muzıkada dinamikalıq belgilerdiń wazıypaları nelerden ibarat? Piano belgisi menen áste atqarılğan sesti kúsheyttiriw ushın qanday belgi qoyıladı?
5. f — bul qanday belgi?
 — bul ne?
6. p — bul qanday belgi?
 — bul ne?
7. Bul sherekte sizge qanday nama hám qosıqlar unadı?

TÓRTINSHI SHEREK

KUPLET HÁM NAQÍRAT

Sizlerge belgili, namalar da, qosıqlar da óziniń kólemi hám atqarılıw quramalılıǵına qarap hár túrli boladı. Eń ápiwayı qosıqlar—kuplet hám naqıratlı qosıqlar. Bunday ápiwayı túrdegi qosıqlardı siz kóp atqarǵansız. Olar, ádette, birneshe kupletten hám hár kupletten soń bir qıylı sózler menen tákirarlanatuǵın naqıratтан ibarat boladı. Qosıqta, ádette, dáslep kuplet, soń naqırat atqarıladı.

Naqırat dep, qosıqtıń sózi de, muzıkası da ózgermeytuǵın bólimine ayıladı.

Ózińiz birinshi sherekte tıńlaǵan «Ózbekstan Respublikasınıń Mámleketlik gimni», ekinshi sherekte atqarılǵan «Tuwılǵan jerim», úshinshi sherekte atqarılǵan «Baxıtlı balalıq» sıyaqlı kuplet hám naqıratтан quralǵan jáne kóplegen qosıqlar mine usınday ápiwayı túrdegi qosıqlar bolıp tabıladı. Tórtinshi sherekte de olardan birqanshasın atqarasız.

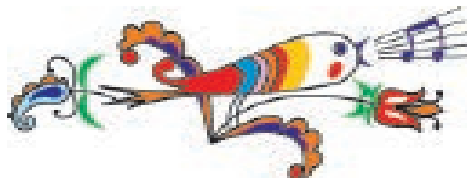
Ózińiz bilgen ápiwayı túrdegi basqa qosıqlardıń atların da aytıń.

BAHOR VALSI

Muhammadjon Mirzayev muzikasi

Ortasha tez

LOLA

Ilyos Muslim sózi
Xurshida Hasanova muzikasi

Ba- hor kel- di e- li- miz- ga, Ko'm- ko'k- dir da- la.
Nav-ro'z kel- di e- li- miz - ga, Ko'm- ko'k- dir da- la.

Se- vinch to'- lib di- li- miz - ga, Ter- dik gul - lo- la.
Shod-lik to'- lib di- li- miz - ga, Ter- dik biz lo- la.

Qan-day ro- hat ba- hor cho- g'i, yur- tim o'z - ga- cha.
Go'-zal ba- hor kun- la- ri - da sa- y(i)r e- tay- lik.

Va - ta - nim - ning cha- man bo- g'i go'- zal kuz- ga- cha.
O'z-be- gim - ning bo- la - si- ga tinch- lik ti- lay- lik.

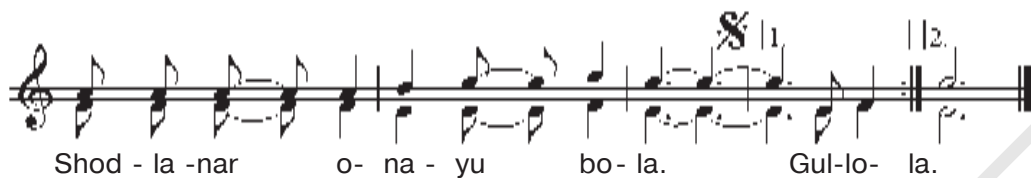
Gul - lo - la ter - dik, lo- la - lo-

la, Go'- zal - dir yur - tim - da qir - da - la.

Se - vinch-dan yay- rar qi - zu bo- la,

NOTA MENEN AYTÍŃ

Berilgen shıńıǵıwlarǵı nota atları menen aytıń. Qaysı tonallıqta jazılǵanın anıqlań.

HABIBULLA RAHIMOV

(1946-j.)

Muzika kórkem óneriniń túrli janrlarında nátiyjeli dóretiwshilik etip kiyatırǵan Habibulla Rahimov balalar qosıqshılıǵın bayıtıw hám rawajlandırıwǵa óz úlesin qosıp kelmekte. Onıń kóplegen iri shıǵarmaları tek Ózbekstanda ǵana emes, al shet ellerde de húrmetke eristi. Oqıwshılar ushın jazılǵan «Do'mboqchalar qo'shig'i», «Bog'cha opam», «Oy bolamiz — toy bolamiz», «Men — g'unchaman», «Ona yurt» sıyaqlı bir qatar qosıqları bolsa Respublikamızda ótkizilgen hár túrli tańlawlardan sıylıqlı orınlardı iyelegen. Kompozitor jáhán klassikalıq muzikaları baǵdarında da nátiyjeli dóretiwshilik etip atır. Opera, muzikalı drama hám komediya hám taǵı basqa orkestrler ushın jazılǵan birqansha shıǵarmaları Habibulla Rahimovtıń kóp qırılı dóretiwshi ekenliginen derek beredi.

TOM BOSHIDA QIZG'ALDOQ

Tez

H. Rahimov muzikasi

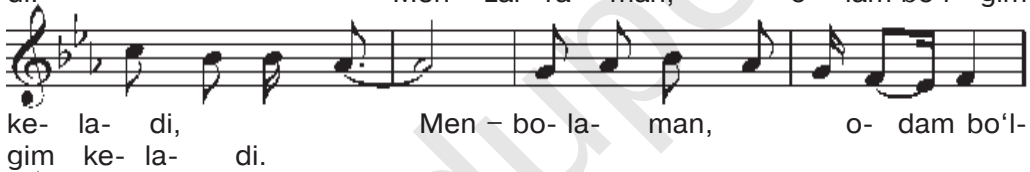
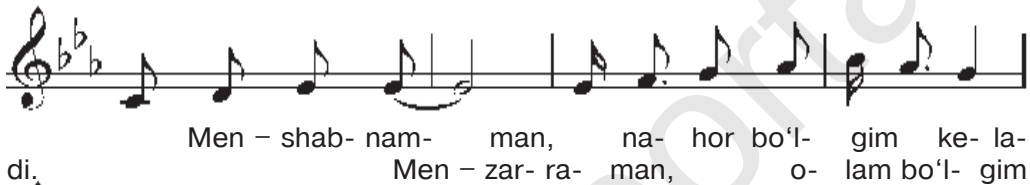
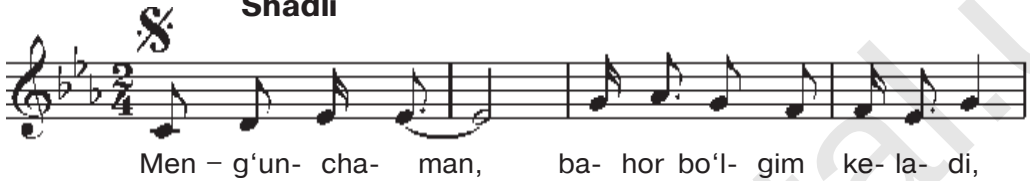
MEN – G'UNCHAMAN

Normurod Narzullayev sózi

Habibullo Rahimov muzikasi

Shadli

1. Men – g‘unchaman, bahor bo‘lgim keladi,
Men – shabnamman, nahor bo‘lgim keladi.
Men – zarraman, olam bo‘lgim keladi,
Men – bolaman, odam bo‘lgim keladi.

Naqarot:

Yurtlar ko‘pdir bir-biridan ziyoda,
O‘zbekiston – go‘zal diyor dunyoda.
Hur o‘lkamda baxtli yashash – tilagim,
Istiqlolni qutlar jajji yuragim.

2. Men – jilg‘aman, ummon bo‘lgim keladi,
Men – yog‘duman, cho‘lpon bo‘lgim keladi.
Men – uchqunman, bo‘lgim kelar alanga,
Farzand bo‘lib yaray aziz Vatanga!

Naqarot

Rus kompozitori PYOTR ILICH Chaykovskiy (1840—1893)

Belgili rus kompozitori Pyotr Ilich Chaykovskiy tábiyatı, balalardı jaqsı kóretuǵın edi. Ol balalardı arnıp hár qıylı temalarda júdá kóp muzıka hám qosıqlar dóretken. Onıń fortepiano ushın dóretken balalar albomınan «Yog'osh soldatchalar marshi», «Ot o'yın» hám «Yalmog'iz kampir» sıyaqlı birqansha shıǵarmalar orın alǵan. Bul shıǵarmalardı kishkene oqıwshılar jaqsı kórip tıńlaydı.

YOG' OCH SOLDATCHALAR MARSHI

Pyotr Ilich Chaykovskiy muzıkası

Jeńil, shaqqan

The image displays a musical score for piano, organized into five systems. Each system consists of two staves, with a brace on the left indicating they are part of a single instrument. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The notation includes various rhythmic values such as eighth notes, sixteenth notes, and rests. A large, faint watermark is visible across the center of the page, reading 'https://uzedu.online'.

ÓZBEKSTAN WATANÍM ÓSKEN JERIM LALAZAR

J. Oteniyazova sózi

A. Saparova muzikası

Er-kin-lik-ke jol ash-qan, Ós-ken je-rim
la-la-zar, La-la-zar-ğa bó-len-di, Miy-net e-tip
a-dam-lar, Óz-be-ks-tan Wa-ta-nim,
Ós-ken je-rim la-la-zar.
Óz-ge-rip shól da-la-lar, Bi-na bol-di qa-la-lar,
Kó-she-le-riń xal-qı-mız se-yil e-tip
a-ra-lar, Óz-be-ks-tan Wa-ta-nim,

Keshegi shól dalalar,
Boldı búgin lalazar.
Lalazarğa bóledi,
Miy-net etip adamlar.

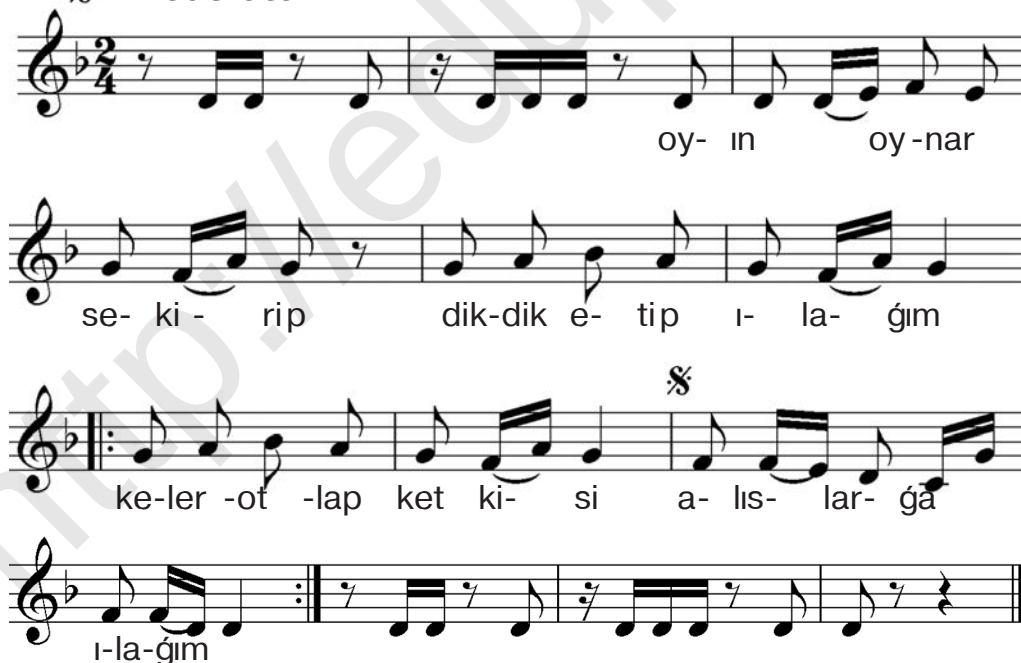
Keshegi shól dalalar,
Biná boldı qalalar.
Kóshelerin xalqımız,
Seyil etip aralar.

Ózbekstan, Watanım,
Ósken jerim lalazar.

ÍLAĞÍM

*J.Úbbiniyazov sózi
Q.Bóribayev muzıkası*

Moderato

**BUL QOSÍQ ÚZINDILERINIŇ
ÓLSHEMINE MUWAPÍQ TAKT
SÍZÍQLARÍN QOYÍP SHÍGÍN**

KULCHA NON

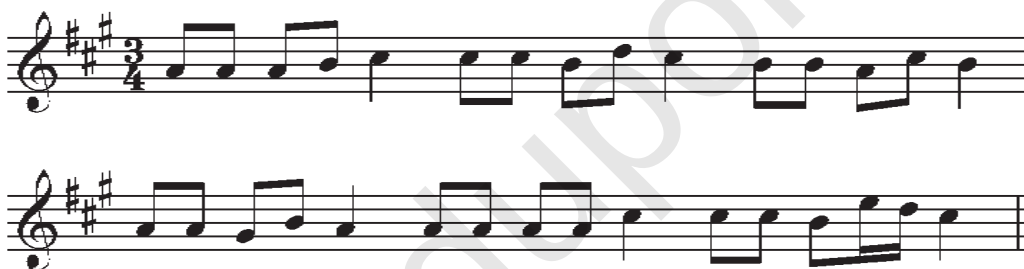
QO‘G‘IRCHOG‘IM

ARCHA QO'SHIG'I

A'LO O'QIYMIZ

BAHOR VALSI

TÁKIRARLAW

MAJOR HÁM MINOR

Major túrinde jazılǵan muzıkalar quwanışlı, yoshlı, shadlı bolıp esitiledi.

«Do» notasınan baslap tómendegi major ses qatarın oqıtıwshınıń dirijyorlıq kórsetpesi járdeminde aytır:

Minor túrindegi muzıkalar muńlı, qayǵılı esitiledi.

«Lya minor» ses qatarların oqıtıwshınıń dirijyorlıq kórsetpesi járdeminde aytır:

Major hám minor túrinde jazılǵan muzıkalardı jaqsı bilip alır hám olardı bir-birinen tez ajratıwdı úyreniń.

ESLEŃ

Esiñizde me, 2-klasta siz major hám minor túrin-degi sesler menen tanisqan ediñiz. Seslerdiñ óz ara baylanısına sesler dúzilmesi yaki muzıka tilinde «lad» delinedi.

Muzıka yamasa qosıq dóretiwdе kompozitorlar tiykarınan major hám minor ladlarınan paydalanadı.

Tómendegi qosıqlardan úzindiler tırlap, olar qaysı lad tiykarında jazılğanlıgın tabırñ:

SALIMJON — NIMJON

Pulat Mumin sózi

Abdurahim Muhamedov muzıkası

Háreket penen

Sa-lim, Sa-lim, Sa-lim- jon, Bun- cha bo'-l- ding sen nim- jon.

Kop- tok mi- sol se- mir- ding, go'- yo ta- ning xa- mir- jon.

BAXTIY ERKATOY

Haydar Muhammad sózi

Tulqin Toshmatov muzıkası

Jeñil

Voy, voy, voy, voy, Bax - tiy er- ka - toy,

Er - ta - lab tu - rib ich- mas e - kan choy.

BIYBIGÚL

Jeñil

Qaraqalpaq xalıq naması

Minor ladınıń úshsesligi de sonday major ladı úshsesligi sıyaqlı ses qatarınıń I, III, V basqışında dúziledi. «Re-minor» túrin birgelikte aytamız:

Endi I, III, V basqışındaǵı seslerdi tawıp aytamız:

Bul «Re-minor» úshsesligi dep ataladı.

Minor úshsesliginiń III basqışı majorǵa qaraǵanda birqansha muńlı hám jumsaq aytladı.

ÚSHSESLIK

Hárqanday major hám minor ses qatarlarınıń or-nalasqan (turaqlı) úshseslikleri boladı. Bular ses túrleri-niń I, III hám V basqışlarınan dúziledi.

Major ladınıń úshsesligin tabamız. Bunıń ushın dáslep seslik qatarıdaǵı notalardı birgelikte aytamız.

Endi I, III, V basqışında jaylasqan notalardı aytamız:

Mine, usı seske «do major» úshsesligi delinedi.

Endi úshseslik tiykarında aytım shınıǵıwların aytamız:

TON HÁM YARÍM TON

Muzıka sesleriniń arasında aralıq bar. Bul aralıq ton hám yarım ton menen ólshenedi. Ton eki yarım tonlıqqa teń. Yamasa eki yarım tonlıq bir tondı quraydı.

Ton hám yarım tondı tolıq kórsetiwi ushın pianino klavishlerine qaraymız. Aralıǵında qara klavisha bolǵan eki aq klavishlar aralıǵı **bir ton** delinedi.

Kerisinshe, arasında qara klavishi bolmaǵan eki aq klavishlar aralıǵı **yarım ton** delinedi.

Endi tómendegi aytım shınıǵıwdı aytır:

SHEREK JUWMAĞÍ BOYÍNSHA SORAW HÁM TAPSÍRMALAR

1. Girjek sazı ne járdeminde shertiledi? Duwtar, qobız saz ásbapları qalay shertiledi?
2. Bánt hám naqıratırn ayırmashılıǵı nede?
3. «Lola» qosıǵınıń mazmunın túsindirip berin.
4. Sesti yarım ton tómendetiw hám joqarılatiw ushın qanday alteraciya belgisi qollanıladı?
5. Bul sherekte qaysı kompozitor menen tanıstırız?
6. Qanday ózbek, qaraqalpaq xalıq qosıqların bilesiz?
7. Sizge kóbirek qosıq aytıw unay ma yaki muzıka tırlaw ma?
8. Bul sherekte úyrengen hám tırlaǵan qanday shıǵarmalar sizge kóbirek unadı?

ZAFAR

Ózbek xalıq naması

Jeńil

QÍZ MINAYÍM

Qaraqalpaq xalıq naması

LAYLAK

Uyğun sózi

Ġafur Qodirov muzikası

Ortasha tez

Lay- lak kel- di yoz bo'l- di, qa- no- ti qo- g'oz bo'l- di.

Kun- lar i- sib ket- di- yu, bo- la- lar- ga soz bo'l- di.

La - - - - -

GARDUNI SEGOH

«Segoh» maqaminan

Asiqpastan

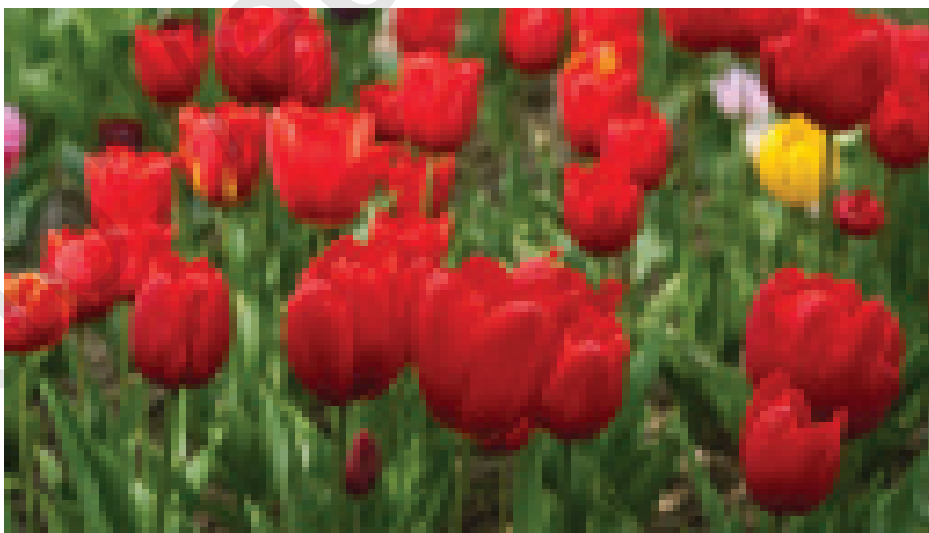

HOY, LOLA

Ózbek xalıq qosıǵı

Ergash Shukrullayev qayta islegen

Ortasha tez

NAVRO'Z KELDI

Yoqub Xujayev sózi

Laylo Mujdaboyeva muzikasi

Kewilli

Yer- ni qiz- dir- di qu- yosh,
Bog'- lar- ga kel- di ko'-k- lam. Ma- hal- la och-

Naqarot:

di chi- roy, At- rof go'- zal, tur- fa rang. Nav-
ro'z kel- di! Yang- rar kar- nay, Bay- ram- ga tez
ke- ling- ey, Yo- zib a- jib das- tur- xon, Ku-
tar bu- gun O'-z- be- kis- ton. Ku-

1. Yerni qizdirdi quyosh,
Bog'larga keldi ko'klam.
Mahalla ochdi chiroy,
Atrof go'zal, turfa rang.

Naqarot:

Navro'z keldi!
Yangrar karnay,
Bayramga tez keling-ey,
Yozib ajib dasturxon,
Kutar bugun O'zbekiston.

2. Nahordan kuy-qo'shiq-la
Sovg'a-salomin sozlar.
Yig'ilinglar, bolalar,
Kutar masxarabozlar.

Naqarot

3. Oqsoqol mo'ylov burab,
Qarang, shodon kuladi:
– Xush ko'rdik, Navro'zim,
Sen-la shodlik keladi.

Naqarot

ERKE BALAMAN

T.Qalliyev sózi

M.Nasirov muzikası

mf

Kewilli

Kóp oy-nay-man oy - nay - man

Oyin-ğa hesh toy-may - man.

A-tam me-nen A- pa - ma

f *mf*

Yer - ke ba-la- man. Lya, lya, lya, lya.

f

Lya, lya, lya, lya Lya, lya, lya, lya

mf

lya, Úl- ken- ler-ge sá-lem be-re-

men, Pa-pam Ma-mam jaq- si kó-re-

men En - di mek-tep- ke ba-raman,

Jaq- si o-qw-shi bo-la-man, Bes a - la -

man. Bi- yl mek - tep -ke ba- ra-man,

Men Á-ja- pam-day bo-la-man, Er - ke ba-la-man.

f
lya. Lya, lya, lya, lya.

Kóp oynayman, oynayman,
Oyinga hesh toymayman.
Atam menen apama,
Erke balaman.

Bes alaman,
Biyil mektepke baraman.
Men ájapamday bolaman,
Erke balaman.

BOBOM ULUG' YOSHIDA

Egam Rahimov sózi

Gʻafur Qodirov muzikasi

Asiqpastan

mp

Bo- bom u- lug' yo- shi- da (yo- shi- da), Kat- ta ish- lar

bo- shi- da (bo- shi- da), Sho- gird-la- ri ba- xo- dir,

Ter to'- ka- miz qo- shi- da, ter to'-ka- miz qo- shi- da,

1. Qaytalaw ushin 2. Tamamlaw ushin

ter to'- ka- miz qo- shi- da.

Bobom ulug' yoshida,
Katta ishlar boshida,

Shogirdlari baxodir,
Ter to'kamiz qoshida.

Bobom asl pahlavon,
Sherdek oshar qir, dovon.

Bog' yaratar, gul tarar,
Omon bo'lsinlar, omon.

Degan: «Kasbing ulug'la,
Yaxshi ishni qutlug'la».

Silab asta boshimiz,
Degan: «Baxting qo'riqla».

TOM BOSHIDA QIZG'ALDOQ

N.Narzullayev sózi

X.Rahimov muzikasi

Tom boshida qizg'aldoq,
O'ynar shamol sho'x, quvnoq.
Hayron bo'lar qizaloq,
Qulog'ida oybaldoq.

Go'yo yashil olamni
Chin dildan qutlar edi.
Barglarida shabnamni
Oftobga tutar edi.

Shunchalarki yer mehri,
Siylab, ko'tarmish boshga.
Ziyosida bor sehri,
Intilar u quyoshga.

Bahordan berib darak,
Tomda yashnar qizg'aldoq.
Urar yonida yurak,
Ko'klam qizi qizg'aldoq.

KAKKU

Tulqin sózi

Ibrohim Hamroyev muzikasi

Áste

Me- ning se- vik- li qu- shim, tu- ta- man kaf-
tim- da suv, Sen- ga- dir sho'x qo'- shi- g'im,
Kak-ku, kak-ku, kak-ku-jon, kak-ku! Sen-ga-dir sho'x
qo'-shi- g'im, kak-ku, kak-ku, kak-ku-jon, kak-ku!

Mening sevikli qushim,
Tutaman kaftimda suv.
Sengadir sho'x
qo'shig'im,
Kakku, kakkujon, kakku!

Yelkamga qo'n, mayliga,
Ko'zlaring munchoq, ko'zgu.
Boshlar bog'lar sayliga,
Kakku, kakkujon, kakku!

Baland, baland uchasan,
Jajji qalbidam orzu.
Fazolarni quchasan,
Kakku, kakkujon, kakku!

MAZMUNÍ

Sóz bası	4
----------------	---

Birinshi sherek

Qosıq aytıw qağıydaları.....	5
O‘zbekiston Respublikasining davlat madhiyasi <i>A.Aripov sózi, Mutal Burhonov muzıkası</i>	6
Qaraqalpaqstan Respublikasınıń Mámleketlik gimni <i>I. Yusupov sózi. N. Muxammeddinov muzıkası</i>	9
Pauzalar.	12
Qánigeler bolamız. <i>Ó. Xojaniyazov sózi. Jarǵanat muzıkasına ...</i>	13
Naqsh olmalar <i>Rauf Tolib sózi, N.Norxujayev muzıkası</i>	14
Esleń.....	15
Sherek hám segizlik pauzalar	16
Feruza <i>Ǵulomjon Ruziboyev muzıkası</i>	17
Ustazlar <i>B.Qayıpnazarov sózi, Q.Bóribaev muzıkası</i>	18
Rustam Abdullayev	19
Qo‘zichoq <i>Yuldosh Sulaymon sózi Rustam Abdullayev muzıkası</i>	20
Dirijyorlıq háreketleri	21
Ko‘ylagim <i>Pulat Mumin sózi, Doni Zokirov muzıkası</i>	22
Shirin-shirin <i>I.Jiyanov sózi, X.Hasanova muzıkası</i>	23
Ózińiz tabıń.....	24
Shınıǵıw aytamız	25
Sherek juwmaǵı boyınsha sorawlar	26

Ekinshi sherek

Qosıqshılar ansambli	27
Jonon <i>M.Mirzayev muzıkası</i>	27
Oltin Paxtam — Oppog‘im <i>Pulat Mumin sózi, Nadim Norxujayev muzıkası</i>	28
Sazendeler ansambli.....	29
Urofi 3 (qizlar raqsi)	30

Keñesbay Abdullaev	31
Nan <i>Sh.Atamuratova sózi, K.Abdullaev muzikasi</i>	31
Keleshegiñdi jirlayman, Watan	34
Tuwlğan jerim <i>J.Öteniyazova sózi, Q.Zaretdinov muzikasi</i>	34
Vatanim zavqi <i>Pulat Mumin sózi, Nadim Norxujayev muzikasi</i>	36
Farhod Alimov	38
Oppoq qandim <i>Pulat Mumin sózi, F.Alimov muzikasi</i>	39
Úsh sherekli ólshem	40
Qaraqalpaq milliy saz ásbapları menen tanısıñ	41
Yangi yil tilaklari <i>Pulat Mumin sózi, Yefim Shvars muzikasi</i>	42
Quvnoq bolalar qo'shig'i <i>Xurshid Qayumov sózi, Ğafur Qodirov muzikasi</i>	43
Qor Zulfiya sózi, <i>Shermat Yormatov muzikasi</i>	44
Sherek juwmağı boyınsha sorawlar	45

Úshinshi sherek

Bolajaq Watan qorğawshıları	46
Marsh <i>J.Bize muzikasi</i>	46
Yosh askarlar qo'shig'i <i>S. Barnoyev sózi S. Jalil muzikasi</i>	47
Tiñlañ hám tabıñ	49
Muzıkanıñ kórkem súwretlew quralları	50
Xorazm kuyi. <i>Xalıq naması</i>	51
Sharapatdin Paxratdinov	52
Baxitlı balalıq <i>K.Raxmanov sózi, Sh.Paxratdinov muzikasi</i>	52
Muzıkadağı dinamikalıq belgiler	54
Do'ppi tikdim <i>T.Tula sózi, M.Leviyev muzikasi</i>	55
Alteraciya belgileri	56
Diyez	57
Bemol	57
Gul terdi gullar <i>P.Mumin sózi, N.Norxujayev muzikasi</i>	58
Arıwxan Qaraqalpaq xalıq naması	59
Baxitlı balalar <i>B.Qayıpnazarov sózi, Q.Bóribaev muzikasi</i>	60
Bekar	61

Raqs Ózbek xalıq naması	61
Svetofo. <i>Safo Ochil sózi, Sa'dulla Nurmetov muzıkası</i>	63
Ózińiz tabırń.....	65
Sherek juwmağı boyınsha sorawlar	66

Tórtinshi sherek

Kuplet hám naqırat	67
Bahor valsi <i>M. Mirzayev muzıkası</i>	68
Lola. <i>Ilyos Muslim sózi. Xurshida Hasanova muzıkası</i>	69
Nota menen aytırń	70
Habibulla Rahimov	71
Tom boshida qizg'aldoq <i>H.Rahimov muzıkası</i>	72
Men — G'unchaman <i>N.Narzullayev sózi, H.Rahimov muzıkası</i>	73
Rus kompozitori Pyotr Ilich Chaykovskiy	75
Yoğoch soldatchalar marshi. <i>Pyotr Ilich Chaykovskiy muzıkası</i>	75
Ózbekstan Watanım ósken jerim lalazar <i>J.Óteniyazova sózi, A.Saparova muzıkası</i>	78
Ílagım <i>J.Úbbiniyazov sózi, Q.Bóribaev muzıkası</i>	79
Bul qosıq úzindilerdiniń ólshemine muwapıq takt sızıqların qoyıp shıǵırń	80
Kulcha non	80
Qo'g'ırchog'im	80
Archa qo'shig'i.....	81
A'lo o'qiymiz	81
Bahor valsi	81
Major hám minor	82
Esleń.....	83
Salimjon — nimjon <i>P.Mumin sózi, A.Muhamedov muzıkası</i>	83
Baxtiy erkatoı <i>Haydar Muhammad sózi, Tulqin Toshmatov muzıkası</i>	83
Biybigúl Qaraqalpaq xalıq naması	84
Úshseslik.....	85
Ton hám yarım ton	86

Sherek juwmağı boyınsha soraw hám tapsırmalar	87
Zafar Ózbek xalıq naması	88
Qız minayım Qaraqalpaq xalıq naması	89
Laylak Uyğun sózi, Ğafur Qodirov muzıkası.....	90
Garduni Segoh «Segoh» maqamınan.....	91
Hoy, Lola Ózbek xalıq qosıǵı, Ergash Shukurullayev qayta islegen	92
Navro‘z keldi Yoquv Xujayev sózi, Laylo Mujdaboyeva muzıkası	93
Erke balaman T.Qalliyev sózi, M. Nasırov muzıkası.....	95
Bobom Ulug‘ yoshida Egam Rahimov sózi, Ğafur Qodirov muzıkası.....	99
Tom boshida qizg‘aldoq N.Narzullayev sózi, X.Rahimov muzıkası.....	101
Kakku Tulqin sózi, Ibrohim Hamroyev muzıkası	102

**HAMIDULLA NURMATOV, NADIM NORXO‘JAYEV,
G‘ANIYBAY AMANIYAZOV, SOFYA TAJETDINOVA**

MUSIQA

3-sinf uchun darslik

Qayta ishlangan 11-nashri

Qoraqalpoq tilida

Awdarmashi: *M. Nizanov*
Redaktori *S. Baynazarova*
Tex. red. *B. Turimbetov*
Kórk. redaktori *I. Serjanov*
Operatori *A. Atagullaeva*

Original-maketten basiwga ruqsat etilgen waqtı 20.05.2019.

«Pragmatica» garniturası. Formatı 70x90¹/₁₆. Kegl 14. Ofset usılın-
da basıldı. Kólemi 6,75 b.t., 7,9 shártli b.t. 9,0 esap b.t. Nusqası
13744 dana. Buyırtpa №193.

«Bilim» baspası. 230103. Nókis qalası, Qaraqalpaqstan kóshesi, 9.

Ózbekstan Respublikası Prezidenti Administraciyası janındağı
Málimleme hám galaba kommunikaciya agentligi
«Gafur Gulom» baspa-poligrafiyalıq dóretiwshilik úyi.
Tashkent – 128, Shayxontohur kóshesi, 86-úy.

Bizning internet manzilimiz: www.gglit.uz

E-mail: info@gglit.uz

**Ijarağa berilgen sabaqlıqtıń jaǵdayın
kórsetetuǵın keste**

№	Oqıwshınıń atı familiyası	Oqıw jılı	Sabaqlıqtıń alıńan- daǵı jaǵdayı	Klass basshı- sınıń qolı	Sabaq- lıqtıń tap- sırılǵan- daǵı jaǵdayı	Klass basshı- sınıń qolı
1						
2						
3						
4						
5						
6						

**Sabaqlıq oqıw jılı aqırında qaytarıp
alıńanda joqarıdaǵı keste klass basshısı tárepinen tómendegi ba-
halaw ólshemlerine tiykarlanıp toltırıladı**

Jańa	Sabaqlıqtıń birinshi ret paydalanıwǵa berilgendegi jaǵdayı
Jaqsı	Muqabası pútın, sabaqlıqtıń tiykarǵı bóliminen ajralmaǵan. Barlıq betleri bar. Jırılmaǵan, betleri almasırılmaǵan, betlerinde jazıw hám sıziqlar joq.
Qanaat- landı- rarlı	Muqaba jelingen, bir qansha sızılıp shetleri qaynılǵan, sabaqlıqtıń tiykarǵı bóliminen alınıp qalıw jaǵdayı bar, paydalanıwshı tárepinen qanaatlanarlı qálpine keltirilgen. Alınǵan betleri qayta jelimlengen, ayırım betlerine sızılǵan.
Qanaat- lanarsız	Muqabaǵa sızılǵan, jırılǵan, tiykarǵı bólimnen ajralǵan yamasa pútkilley joq, qanaatlanarsız remontlanǵan. Betleri jırılǵan, betleri tolıq emes, sızıp, boyap taslanǵan. Sabaqlıqtı qayta tiklew múmkin emes.